

*Придачук К. О.,
здобувачка ступеня доктора філософії
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

СУТНІСТЬ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ

Анотація. Стаття присвячена визначенню комплексної сутності кадрового забезпечення діяльності Вищого антикорупційного суду. Під кадровим забезпеченням діяльності Вищого антикорупційного суду пропонується розуміти невід’ємний елемент державної кадрової політики (у системі правосуддя та органів запобігання корупції в Україні), що цілісно спрямований на виконання суб’єктами кадрового забезпечення комплексу завдань такого забезпечення, результатом чого є формування і підтримання належного стану умов діяльності Вищого антикорупційного суду за рахунок повноцінного задоволення потреб суду в належній кількості кваліфікованих кадрів. У процесі аналізу специфічних рис кадрового забезпечення діяльності Вищого антикорупційного суду встановлено, що така забезпечувальна діяльність є особливим напрямом державної кадрової політики в системі правосуддя та в системі антикорупційних органів, будучи реалізацією норм законодавства про публічну службу та про працю загалом (також правозастосовною діяльністю, зокрема). За своїм характером кадрове забезпечення діяльності Вищого антикорупційного суду є управлінською діяльністю, що здійснюється в процедурній формі, має відповідний державно-владний характер, будучи важливою частиною організаційного забезпечення діяльності Вищого антикорупційного суду. Розглядувана забезпечувальна діяльність може розумітись також в якості особливої юридичної гарантії функціонування суду в Україні загалом та антикорупційної інфраструктури, зокрема, набуваючи таким чином особливого соціально-правового значення (зокрема, гарантією стало розв’язання суспільства в результаті підтримання умов належного функціонування системи правосуддя та антикорупційної системи України). У висновках до статті узагальнюються результати дослідження.

Ключові слова: Вищий антикорупційний суд, кадрова політика, кадрове забезпечення, кадрові процедури, судово-правова реформа, управління персоналом, управлінська діяльність.

Постановка проблеми. Створення в Україні Вищого антикорупційного суду (далі – ВАКС) є логічним наслідком масштабних трансформацій національної правової системи, об’єктивної бажання побудувати Україну в якості сучасної європейської, соціальної та демократичної держави, чому суттєвим чином зашкоджують системна корупція в державі, а відтак – недовіра суспільства до органів публічної служби, парадокс зневаги суспільства до корупції та корупціонерів і при цьому наявність в суспільстві широкого запиту на отримання-надання корупційних послуг (високий рівень толерантності суспільства до корупції) [1, с. 123-124] та ін. За таких обставин в Україні з 2014 року почала формуватися антикорупційна інфраструктура, ефективність функціонування якої вже на

початку її створення знижувалась через об’єктивні проблеми функціонування системи правосуддя, серед яких: 1) кадрова криза (відтік суддів, звільнення суддів після ревізії їх добросовісності та законслухняності, непродуманість судово-правових реформ наслідком чого стало блокування діяльності ВККСУ та ін.); 2) перевантаження судів обсягом справ, яке посилювалось кадровою кризою, що обумовлювало невинуватому тривалість розгляду судами справ про юридичну відповідальність осіб, обвинувачених в корупційних правопорушеннях тощо.

Викладене у повній мірі засвідчує очевидну адміністративно-правову значимість кадрового питання в контексті організації якісної діяльності у системі правосуддя України, неналежне вирішення якого спричинило кризу в цій системі, а відтак – може обумовити кризовий стан діяльності й вже новоствореного ВАКС. Це пояснюється тим фактом, що загальна сутність кадрового забезпечення (далі – КЗ) діяльності органу публічної влади безпосереднім чином позначається на спроможності цього органу виправдати очікування, з якими він був створений. Відтак, неналежне унормування та організаційне забезпечення об’єктивації кадрової політики щодо ВАКС можуть нівелювати саму соціально-правову місію цього суду, що неприпустимо. Аналогічної позиції дотримуються також й інші правники [див., напр.: 2, с. 219].

Враховуючи викладене, доходимо думки, що ВАКС (та система правосуддя загалом) на сьогоднішній день потребують удосконалених підходів до його КЗ, а саме в частині приведення їх у відповідність із сучаснішими науковими концепціями, теоріями формування та здійснення ефективної кадрової політики органу публічної влади, а також із актуальними контекстами розвитку суспільства. У зв’язку із цим, вбачається потреба в комплексній концептуалізації КЗ діяльності ВАКС.

Аналіз наукової літератури та невирішені раніше питання. На сьогоднішній день багатьма українськими вченими вже опрацьовані різні аспекти КЗ органів публічної влади загалом (наприклад, А. В. Андрєєвим, П. В. Євдокимовим, Т. Є. Кагановською, А. К. Мосумовою та ін. науковцями) й КЗ судів та системи правосуддя зокрема (серед яких: А. І. Виноградова, К. О. Іноземцева, О. В. Карпушова, О. В. Краснобаров, А. О. Кубишкіна, Д. В. Мандичев, В. Ю. Машук, М. Г. Мельник, А. В. Попик, А. В. Шевченко, П. Ю. Шпенова та ін. вчені). Також, необхідно зазначити, що окремі аспекти КЗ діяльності ВАКС на поточний момент вже окреслювались в наукових дослідженнях і розвідках І. Л. Антиповою та Д. В. Малетова. Попри це, слід констатувати, що сутність КЗ діяльності ВАКС ще не була предметом комплексної наукової розвідки.

Отже, **метою** цієї статті є визначення поняття та окреслення основних ознак КЗ діяльності ВАКС. На досягнення цієї мети виконуватимуться наступні **завдання**: 1) уточнити визначення

поняття «КЗ»; 2) окреслити особливі риси КЗ діяльності ВАКС; 3) сформулювати визначення поняття «КЗ діяльності ВАКС»; 4) узагальнити результати наукової розвідки.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день в науці адміністративного права відсутнє універсальне визначення поняття «КЗ», адже така забезпечувальна діяльність – складне соціально-правове, економічне і культурне явище, при визначенні якого вчені відображають ті чи інші «грані» практичного прояву даного забезпечення. Зокрема, можемо виділити наступні контексти визначення КЗ [див., напр.: 2, с. 215; 3, с. 135; 4, с. 127]: 1) КЗ – це органічна частина управління організацією; 2) КЗ – це специфічна сфера управлінської діяльності уповноважених осіб (структурних одиниць організації), орієнтована на людську трудову діяльність в організації, в результаті якої здатна діяти ця організація; 3) КЗ – це процес, який складається з виконання ланцюга завдань, що забезпечує пошук, залучення, найм кадрів і подальшу з ними роботу; 4) КЗ – це елемент трудової діяльності будь-якої посадової особи організації, в розпорядженні якої знаходиться деяка частина співробітників організації; 5) КЗ – це галузь науково-практичних досліджень, яка націлена на дослідження сутності набору штату співробітників організації та подальшого управління людськими ресурсами в організації. Отже, КЗ організації (підприємства, установи) в широкому сенсі може бути розкрите в якості діяльності (і результату цієї діяльності), спрямованої на забезпечення належного функціонування відповідної організації за рахунок наповнення її штату необхідним рівнем професіональних, сумлінних і вмотивованих кадрів, а також подальшої роботи з ними.

Враховуючи викладене, можемо сформулювати визначення КЗ діяльності ВАКС, попередньо окресливши та проаналізувавши його особливі риси. У контексті з'ясування специфічних ознак досліджуваного КЗ слід мати на увазі, що в наявній науковій літературі [див., напр.: 5, с. 2; 6, с. 75; 7, с. 31-34] вченими вже окреслювався перелік особливих рис КЗ діяльності різних органів публічної влади. Приймаючи переваги та недоліки цих підходів, доходимо думки, що для КЗ діяльності ВАКС характерним є наступне:

1. КЗ діяльності ВАКС є особливим напрямом державної кадрової політики в системі правосуддя та системі антикорупційних органів. Вказане означає, що для розглядуваного забезпечення характерними є загальні властивості: 1) державної кадрової політики України [8, с. 33], що є «загальною стратегією курсу діяльності держави в роботі з кадрами, направленою на розвиток та використання кадрового потенціалу держави з метою розвитку суспільства в цілому» [9, с. 252]; 2) кадрової політики в судовій системі України, котра є складовим елементом державної кадрової політики; 3) кадрової політики у системі антикорупційних органів України, зокрема (хоча для КЗ діяльності ВАКС характерними є загальні властивості державного КЗ, необхідно мати на увазі й те, що таке забезпечення в силу специфіки адміністративно-правового статусу ВАКС є особливим виявом державної кадрової політики не лише в системі правосуддя, але й також у системі антикорупційних органів України).

2. КЗ діяльності ВАКС носить підзаконний характер, будучи діяльністю з реалізації норм законодавства про публічну службу (включно із нормами про судову публічну службу) та про працю загалом, а також правозастосовної діяль-

ності, зокрема. Підзаконність розглядуваної діяльності обумовлена вимогами, закріпленими у ч. 2 ст. 19 Конституції України, а також потребами юридичної визначеності управлінської діяльності, якою є КЗ загалом та в контексті ВАКС, зокрема. Крім того, КЗ в окремих випадках (наприклад, у процедурах службового розслідування, притягнення до дисциплінарної чи матеріальної відповідальності службовця та ін.) також має ознаки правозастосування.

3. КЗ діяльності ВАКС за своїм характером є управлінською діяльністю, в якій реалізується публічне адміністрування в сфері забезпечення діяльності системи правосуддя, а саме ВАКС, й тому має державно-владний характер. У цьому сенсі управлінська діяльність із забезпечення діяльності ВАКС належними кадрами в необхідній (для ефективної роботи суду) кількості є безперервною системою взаємопов'язаних дій, що: 1) здійснюються спеціально уповноваженими на це суб'єктами (в межах їх компетенції); 2) мають офіційний характер, забезпечуються за рахунок державного бюджету; 3) мають юридичні наслідки, як для кадрів ВАКС, так і для самого суду (відтак, і для кола осіб, законні інтереси яких охоплені ефективним правосуддям, що продукується ВАКС).

4. КЗ діяльності ВАКС є важливою частиною організаційного забезпечення діяльності ВАКС, а відтак – набуває виняткового значення у внутрішньо-управлінській діяльності суду [10, с. 101].

5. КЗ діяльності ВАКС є юридичною гарантією функціонування суду в Україні загалом та антикорупційної інфраструктури, зокрема. При цьому слід мати на увазі, що гарантії діяльності ВАКС (особливо ті, що стосуються КЗ діяльності суду) недоцільно обмежувати лише кадровими питаннями щодо суддів, адже ефективність діяльності ВАКС безпосередньо залежить також і від кадрів суду, які не мають статусу судді (чи взагалі не мають статус публічного службовця).

6. КЗ діяльності ВАКС характеризується особливими суб'єктом і об'єктом цієї адміністративної діяльності. Об'єктом кадрового забезпечення діяльності ВАКС є кадри цього суду, частина яких одночасно також є суб'єктом відповідної управлінської діяльності. Вказана обставина пояснюється сутністю кадрів ВАКС та її структурою, адже в контексті питання КЗ діяльності державного органу (зокрема, органу системи правосуддя) слід вести мову про забезпечення діяльності органу (його структурного підрозділу) штатними кваліфікованими працівниками, які складають в сукупності кадровий потенціал відповідного державного органу влади. З огляду на це систему кадрів ВАКС складають: 1) професійні публічні службовці в органах судової влади, які виконують службові обов'язки у структурі ВАКС: а) суддів ВАКС; б) державні службовці апарату суду; 2) допоміжний персонал ВАКС, який не має статусу публічного службовця, тобто, працівники патронатної служби в суді.

Що ж стосується суб'єкта КЗ діяльності ВАКС, то, враховуючи широту структури кадрів ВАКС, а також особливості антикорупційного правосуддя, слід вести мову про структуру відповідних суб'єктів КЗ, якою охоплено, зокрема Вищу раду правосуддя, Вищу кваліфікаційну комісію суддів України, Громадську раду міжнародних експертів та Службу управління персоналом апарату ВАКС.

7. КЗ діяльності ВАКС має ціннісне значення, будучи особливою гарантією сталого розвитку суспільства в результаті

підтримання умов належного функціонування системи правосуддя та антикорупційної системи України. Вказане обґрунтоване наступним:

1) КЗ діяльності ВАКС є об'єктивно необхідним і корисним інструментом, який сприяє пануванню права в державі та суспільстві, а отже – є важливою умовою сталого розвитку суспільства. Таким чином, необхідність КЗ діяльності ВАКС обумовлена тим фактом, що забезпечення суду належними кадрами сприяє тому, щоби цей орган публічної влади міг законно, вчасно, професійно та в повній мірі виконувати свої обов'язки, покладені на нього законодавством – здійснювати правосуддя: а) культивує в суспільстві засади верховенства права, людиноцентризму, справедливості, рівності, розвиваючи правову культуру, просуваючи в колективному мисленні Українського народу (зокрема, й професійних публічних службовців) нетолерантність до корупції та нетерпимість до корупційних діянь, а також до різного виду зловживань публічною владою чи впливом; б) ухвалюючи судові рішення, в яких визнається вина (її відсутність) конкретної особи, котра вчинила корупційне діяння (чи відсутність складу корупційного діяння), що є підставою для настання юридичної відповідальності такого порушника законодавства про запобігання корупції;

2) *КЗ діяльності ВАКС займає особливе місце в системі соціальних цінностей суспільства, яка є похідною від цінності суду, правосуддя та антикорупційної діяльності.* ВАКС повинен бути не лише нетолерантним до корупції, але й безпосереднім чином сприяти притягненню до юридичної відповідальності суб'єктів корупційної діяльності, що закладає основу справедливого правопорядку в Україні. При цьому відповідна діяльність системи правосуддя загалом та ВАКС зокрема залежить від того, хто саме чинить правосуддя, хто забезпечує організаційні та інші процеси функціонування суду тощо. З огляду на це, процес КЗ діяльності ВАКС постає в якості особливої соціальної цінності, результатом належної об'єктивації якої можливе формування справедливого правопорядку в державі.

8. КЗ діяльності ВАКС завжди здійснюється в рамках праводносин процедурного характеру. Динамічний вияв КЗ завжди об'єктивується в активній діяльності суб'єктів КЗ діяльності суду, котра включає в себе реалізацію різноманітних заходів. При цьому процедурна властивість характеру КЗ діяльності ВАКС є закономірністю, обумовленою динамічним виявом правозастосування, яке завжди реалізується у процедурних (процесуальних) формах, постаючи в такому вигляді гарантією законності КЗ, а також гарантією юридичної очікуваності (прогнозованості) результатів КЗ. У зв'язку із цим слід зазначити, що КЗ діяльності ВАКС своєю структурою охоплює множину кадрових процедур, які обумовлені потребами законності, справедливості (недискримінаційності), системності, плановості, раціональності, ефективності, реальності кадрових процедур.

Отже, можемо дійти висновку, що КЗ діяльності ВАКС є складовою частиною кадрової політики у системах правосуддя та органів запобігання корупції в Україні, узгодженої із державною кадровою політикою, цілісно спрямованою на виконання повноважними суб'єктами КЗ комплексу завдань, результатом яких є формування та підтримання належного стану умов діяльності ВАКС за рахунок повноцінного задоволення потреб суду в належній кількості кваліфікованих кадрів (суддів, державних службовців суду та інших працівників).

Висновки. Узагальнюючи викладене, можемо підсумувати, що КЗ діяльності ВАКС на сьогоднішній день набуло рис особливого соціально-правового явища, яке безпосереднім чином позначається на можливостях України побудувати справедливі умови для подальшої розбудови нашої країни в якості правової, демократичної та соціальної держави, котра матиме реальну можливість інтегрувати в перспективі до ЄС. Відтак, питання КЗ діяльності ВАКС та комплексної концептуалізації відповідної управлінської діяльності наразі є надзвичайно актуальною проблемою, що потребує вирішення, враховуючи наступні обставини: 1) хоча зовнішній тиск, спрямований на Україну з 2014 року, зумовив створення інститутів по боротьбі з корупцією, будучи «хорошим прикладом формування конкретних умов, без яких малоімовірно здається реальний прогрес» [11, с. 8], на сьогоднішній день слід погодитися із вченими [див., напр.: 12] в тому, що Україна досі залишається однією з найбільш корумпованих держав світу, про що також свідчать міжнародні рейтинги сприйняття державами корупції; 2) кадрова криза в системі правосуддя – це традиційна проблема органів правосуддя, вирішення якої в Україні тривалий час ігнорується законодавцем та відповідальними за це органами виконавчої влади [див., напр.: 4, с. 126; 13, с. 110-111; 14, с. 72-73]; 3) ВАКС – це нещодавно створений постійно діючий суд в структурі вищих спеціалізованих судів, упорядкування (нормативного та організаційного характеру) КЗ якого ще перебуває на стадії становлення (тобто, КЗ діяльності ВАКС – це передумова вирішення проблем високого рівня толерантності до корупції в Україні, а також проблем кадрової кризи в системі правосуддя); 4) з 2019 року в Україні намітився новий етап масштабних реформ, який спонукає активізувати процес здійснення чергової судово-правової реформи, в ході якої може бути вдосконалено режим КЗ діяльності ВАКС.

Література:

1. Заросило В. О. Хабарництво як базисна форма прояву корупції. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2018. № 16. С. 123–139.
2. Кагановська Т. Є. Сутність та завдання кадрового забезпечення як засобу сприяння функціонуванню держави та її органів. *Форум права*. 2008. № 1. С. 215–220.
3. Комірний П. О. Кадрове забезпечення публічної служби у правоохоронній сфері: поняття та правові вимоги. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2019. Вип. 41. С. 117-121. doi:10.32841/2307-1745.2019.41-2.30
4. Лагнюк О. М. До питання кадрового забезпечення судів загальної юрисдикції в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2014. Вип. 10-2, Т. 1. С. 126–128.
5. Зозуля В. О. Ефективне кадрове забезпечення – складова демократичного врядування. *Державно-управлінські студії*. 2017. № 2. С. 1–3.
6. Євдокимов П. В. Адміністративно-правове регулювання реалізації кадрового забезпечення в органах публічної адміністрації в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2020. 237 с.
7. Тимошенко В. О. Адміністративно-правові засади кадрового забезпечення діяльності Державного бюро розслідувань : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2020. 249 с.
8. Чухлебів І. О. Правове регулювання забезпечення кадрової політики органу публічної адміністрації в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2017. 284 с.
9. Іваха В. О. Сутність та значення правової категорії державна кадрова політика. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2012. № 8. С. 249–252.

10. Кубишкіна А. О. Апеляційні суди в системі суб'єктів адміністративного права : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2017. 251 с.
11. Stewart S. Die heutige Ukraine und der Rechtsstaat: Weitgehendes Eliteversagen stellt die Reformen in Frage. *SWP-Aktuell*. Berlin : SWP, 2016. 8 s.
12. Leitner J., Meissner H. Corruption in Ukraine: Soviet legacy, failed reforms and political risks. *Handbook on the Geographies of Corruption* / ed. by B. Warf. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2018. P. 183–194. doi:10.4337/9781786434753
13. Віговський С. І. Актуальні адміністративно-правові проблеми здійснення контролю за діяльністю місцевих судів в Україні. *Юридична наука*. 2020. № 1(103). С. 108–116. doi: 10.32844/2222-5374-2020-103-1.14
14. Карлушова О. В. Проблеми правового регулювання праці суддів в умовах євроінтеграції України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.05. Київ, 2020. 466 с.

Prydachuk K. The essence of staffing the activities of the Higher Anti-Corruption Court

Summary. This article discusses the complex essence of personnel support for the activities of the High Anti-Corruption Court of Ukraine (HACC). The author formulates the definition of the concept of “personnel support for the activities of the HACC” as an integral element of the state personnel policy (in the justice system and corruption prevention bodies in Ukraine). This element of state personnel policy

is holistically oriented toward the achievement of personnel support subjects of a set of special tasks. The result of this is the formation and maintenance of proper conditions for the functions of the court because of compliance with such needs. During the process of analyzing the specific features of personnel support for the activities of the HACC, it was determined this managerial security activity is a special direction of the state personnel policy in the justice system and in the system of anti-corruption bodies. At the same time, personnel support for the activities of the HACC also involves the implementation of legislative norms in public service and labour in general. Staffing the activities of the HACC is by nature a managerial activity, carried out in a procedural format and of a governmental nature. The personnel support under study can also be understood as a special legal guarantee of the functioning of the courts in Ukraine in general and the anti-corruption infrastructure, in particular, thus acquiring a special social and legal significance. In particular, personnel support for the activities of the HACC is the most effective guarantee of the sustainable development of society because of maintaining the conditions for the proper functioning of the justice system and the anti-corruption system of Ukraine. The article concludes with a summary of the results of the study.

Key words: High Anti-Corruption Court of Ukraine, judicial and legal reform, management activities, personnel management, personnel policy, personnel procedures, personnel support.